

12

VERHANDELING
VAN DEN
HEIDELBERGSCHEN
CATECHISMUS,

DOOR
HERMANNUS FERRE

IN LEEVEN BEDIENAAR VAN
HET H. EUANGELIUM TE
DREISCHOR,

EN

CORNELIS BRINKMAN
ALS NOG KERK-LEERAAR TE
DIRKS-LAND.

ZONDAG I. TOT XIII.

I. DEEL.

Te UTRECHT,

BY { G. VAN DEN BRINK, JANSZ.
EN
D'WED. S. DE WAAL, EN ZONN.

MDCCLXXXVI.

OP DE
CATECHETISCHE
LEER-REDENEN,

NAGELATEN DOOR DEN WEL EERW.
EN ZEER GEL. HEER

HERMANNUS FERRÉ

IN LEEVEN PREDIKANT TE
DREISCHOR.

UITGEEVEN EN MET AANMERKINGEN VERRYKT DOOR
DEN WEL EERW. EN ZEER GEL. HEER

CORNELIUS BRINKMAN

PREDIKANT TE DIRKSLAND.

FERRÉ weleer Myn Vriend, myn Land en Ambt-Genoot,
Die byna twintig Jaar Gods Kerk in *Dreischor* stichtte
En als een flonker Star van de eerste grootte lichtte,
Die waardige *Ferré* herleefd thans na zyn dood.

Nu BRINKMAN wel geleert, en voor myn' Lof te groot,
's Mans *Catechetisch Werk* brengt onder ons gezichte,
En zet door Noot' en styl, het in zyn juist gewrichte,
Dus geeft de ontdeken Zon nog blinkend avond-rood.

Zoo lang Geleerdheid en Praetyk te famen gaan,
En in ons Vaderland en Kerk te pryken itaan
Zal de achting voor FERRÉ by Zions Kinderen blyven.

Zoo lang 't welwikkend brein aan studie, styl, en taal,
Een eere - prys toedeelt, uit Wysheids eere - zaal
Zal men aan BRINKMAN ook verdienden LOF toefchryven.

17 ³ 86
2

WILH. SCHORTINGHUIS
PRED. TE DREISCHOR.

Druk-

VERHANDELING
VAN DEN
HEIDELBERGSCHE
CATECHISMUS.

EERSTE LEERREEDEN

OVER

ZONDAG (a) I. VRAGE I en 2.

1. Vrage. *Welk is uw enige troost in leven en in sterven?*

Antwoord. *Dat ik met Lyf en ziele, beide in leven en in sterven, niet myn, maar myns getrouwen*

(a) Zondag. De Leezer weet, dat die benaaming aan elke Afdeling gegeven is, om dat het oogmerk was, dat op eenen Dag des Heeren *éne* Afdeling zoude voor het Volk verhandelt worden, op dat alzoo het *ganfche Werkje* in *én* Jaar afgehandelt mogt worden. Wanneer nu dit van Jaar tot Jaar gedaan wierdt, konde het Volk, de Predicatie en Catechizatie aandagtig by woonende, door die gefadige herhaalingen, zeer gemakkelyk tot kennisfe der waarheit, welke naar de Godzaligheid is, in de hoope des ewigen Leevens, komen, en daar in zeer vast worden. — Men voldoet aan dat heilzaam oogmerk best, als men ook op elken Gods-Dag *éne* Zondags-afdeeling afhandelt. Ondertusfchen zal een wys Leeraar zyne naarfteigheit en bekwaaamheit aanleggen, om s Jaarlyks, door eene wel ingerigte verandering, zyne beste Hoorderen, in de Kerk te houden, met genoegen, en tot hunne gefadige vordering en vernieuwde ftechting.

2 EERSTE LEERREEDEN OVER

wen Zaligmakers Jhesus Christus eigen ben, die met zynen dierbaren bloede voor alle myne zonden volkomenlyk betaelt, en my uit alle geweld des duivels verlost heeft: en alzoo bewaert, dat zoner den wille myns Hemelschen Vaders geen baer van mynen hoofde vallen kan, ja ook dat alle ding tot myne zaligheid dienen moet. Daarom by my ook door zynen H. Geest des eeuwigen leevens verzekert en hem voortaan te leven van harte willig en bereid maakt.

2. Vra. Hoe veel stukken zyn u noodig te weten, op dat gy in dezen troost zaliglyk leven en sierven moogt?

Antw. Drie stukken. Ten eersten: hoe groot myne zonde en elende zy. Ten anderen: hoe ik van alle myne zonde en elende verlost worde. Ten derden: hoe ik God voor zulke verlossinge zal dankbaar zyn.

R O M. XIV: 7, 8. (b).

Niemand van ons leeft zich zelve, en niemand sterft zich zelve. Want het zy wy leven, wy

(b) Dat wy eenen *Schryftuur-text* aan 't hoofd plaatsen, geschiedt om te vertoonen, dat wy den *Catechismus* niet houden voor een grondslag van ons geloof, maar eeniglyk Gods Woord, en dat wy deszelfs leere niet omhelzen op gezag van de opstellers of van de Kerke welke denzelven aangenoomen heeft, maar enkel op het gezag van de *Heilige Schrift*, waar op de *Leere van dit werkje* ganschelyk steunt. — Men kan, ook in het afleezen van eenen Bybel-text, verandering maaken. Pl. 23: 1. 27: 1. 33: 12. 48: 15. 73: 25, 26. Jel. 44: 5. 45: 22. Joann. 20: 31. Hand. 4: 12. Philipp. 1: 21. en andere Plaatsen zyn daar ook gepast toe. — In het *Palmgezag* behoeft men ook niet te blyven by Pl. 73. 2 Pauze, waar heenen ons het onderrigt, by de *Nieuwe Beryming* gevoegt wylt, maar men kan ook zingen, Pl. 18. het begin 27: 7. 31: 19. 46: 1. 62: 1 en 4. 119: 29. Deeze allen zyn door onzen *Prediker*, (die een groot Liefhebber van Da-

ZONDAG I. VRAGE I. EN 2. 3

wy leven den Heere: het zy wy sterven; wy sterven den Heere: het zy dan dat wy leven, het zy dat wy sterven, wy zyn des Heeren.

VOORAFSPRAAK.

Waar in bestaat het hoogste goed voor een reedelyk scepzel, gelyk de mensch is? — Dat is eene vraag waar op geenszins de *Natuur* met alle haare monden, maar alleenlyk de *Heilige Schriftuur* nit Gods mond voldoende antwoord geeft.

De *Natuur* mag ons menschelyk hart eene overzadelyke zugt naar eene eeuwige gelukzaligheid insforten, maar de kenniste, waar in dat goed bestaat, leert ze ons niet. Het oude Heidensche *Philosofpendom*, hoe ook opgeschranderd, mag onderling met de penne schermen over *het hoogste goed*, het mag honderden van gevoelens tellen, *o dat menschelyk brein* heeft dog *het rechte goed* nimmer uitgecyfferd! De Heidensche *VARRO*, even voor Christus levende, meldt, dat *daar omtrend*, in zyn tyd, 288 verschillende gedagten waren, dan onder die allen is 'er aan *het egte goed* nog nooit gedacht, Neen! deeze eere heeft God voor zich alleen willen behouden, om zoo, door zyne wysheit, de wysheit dier Waereld-wyzen, tot dwaasheit en beschaamt te maken. Trouwens, dat geen menschen- ja geen Engelen tong ons berigten konde, *dat hoogste goed* heeft God uit zynen boezem

Dauids Psalmen en van Geestelyke Liederen was, ja zelfs een zeer goed Dichter en becreeven in de *Muzyk*; angefoekent geweest; wy voegen 'er nog maar by, Pl. 23 geheel en 48: 6. en het Zede vs. van Pl. 46.

4 EERSTE LEERREEDEN OVER

zem hervoortgehaalt, en aan ons openbaar gemaakt, Hem tot heerlykheit!

Dit hoogste goed, dat voor ons, elendelingen, de zaaligste *troost*, *beiden in leeven en in sterven*, uitleevert, zouden wy thans ul., was het mooglyk, kenbaar maken, als hier in bestaande, *dat wy het eigendom zyn niet van ons zelven, maar van dien Christus*, die, als de ingewanden van Gods ontferming, uit des Vaders schoot, ons ter zaliging, is toegezonden.

INLEIDING.

Het is eene Hoofd-commisſie der Euangelie Booden
GODS VOLK TE TROOSTEN.

Die last wordt hun opgelegd, *Jef. 40: 1. troostet, troostet myn volk, zal ul God zeggen*, en dat is meede eene der Hoofd-bedoelingen van het gansche Euangelium, *Rom. 15: 4. want al wat geschreeven is dat is tot onzer leeringe te vooren geschreeven, op dat wy, door lydzaamheit en vertroosting der schriften, hoope hebben zouden.*

Het kan derhalven niemand, met reeden, vreemd voorkomen, dat ONZE ONDERWYZER, voorneemende de Euangelie leere af te schetzen, aanstonds *den waaren troost* als *baar einde* vertoont, en beginne met derzelver *vertroostende* kragt, *vragende „welk is uw eenige troost, beide „in 't leeven en sterven?“* en *antwoordende „dat „ik met lyfen ziele enz.“* terwyl Hy ook met eenen opgeeft *vs. 2. de middelen, waar door men dien zaaligen troost verkrygen, en bewaaren kan.* (c)

(c) Men maakt ook in de Voorafspraken en Inleidingen, als men die gebruikt, met reeden, eene wellmaakende en graagte verwekkende verandering. By onzen vaardigen schryver vinde ik aangeteekent Hoogl. 7: 10. Hand. 13: 15. Rom. 15: 4.

ZONDAG I. VRAGE I. EN 2. 5

Onze *Catechismus van HEIDELBERG* is zoo met een ontleedenden schryvtrant (d) opgesteld, dat daar in de beste orde gehouden is. — De geheele *Catechismus* behelst in zig 2 Deelen. *Eerst*, een verhoog van 't hoogste einde der Christelyke Leere, 't welke is, *naast Gods eere* (e), om heiltochtige, verleezene, en als door onweder voortgedreevene zielen *een waaren en vasten troost in leeven en in sterven* op te geeven, in te boezemen, als de kroon hier aanstonds voor oogen op te hangen. *Vr. 1. met het Antw. Ten tweeden*, een voorstel van den regten weg, langs

15: 4. 1 Cor. 6: 19. Tit. 1: 1, 2. Ik voege nog daar by, Gen. 17: 1. 5: 29. Deut. 32: 29. Pl. 4: 7. 62: 12. 119: 57. Pred. 12: 11. Klaagl. 3: 24. Philipp. 3: 1. Hand. 13: 42. Hebr. 6: 3. 2 Pet. 1: 2 vers 13. Openb. 1: 8. *die het einde wil, die wil ook de middelen* en andere. Hy, die in deeze aantekening belang heeft, zal deeze *Inleidingen* wel weten, met een oordeel des onderscheids, te gebruiken.

(d) Aldus vertaalt onze *Autheur Methodo Analytica*, gelyk hy, die wyslyk, om het *Latyn* te onderhouden, veel in het *Latyn* schreef, ook hier heeft.

(e) *Naast Gods eere*. Door dit hier in te voegen wordt my aanleiding tot deeze *nuttige aanmerking* gegeeven. „Wan-
„ neer onze *Godgeleerden* ONZEN TROOST voorstellen als *het*
„ *hoogste doel der Christelyke Leere*, zoo willen zy niet, dat
„ *dit het uiterste van onze beooging zyn moet*, waar in wy als
„ *het hoogste einde* zouden berusten. Dat zy verre! Dan
„ zouden wy ons *zelven tot eenen afgrypslyken Afgod* maaken,
„ en *den waaren God* zyne eere ontrooven. Des Allerhoogsten
„ eer en welbehaagende dienst moet onze hoogste bedoeling
„ zyn, Rom. 11: 36. 1 Cor. 6: 20. 10: 31. Dat hebben
„ ook de *Heidelberger Godgeleerden* niet voorby gezien, want
„ zy eindigen het eerste antwoord aldus „ HEM VOORTAAN
„ E LEEVEN van harten *willig en bereid* maakt, maar zy wil-
„ den onderzoeken naar 's menschen *hoogste goed*, welks ver-
„ kryging en bezitting ons bekwaam maakt en sterkst aad-
„ spoort om met *ziel en lichaam God te verheerlyken.*”

6 EERSTE LEERREEDEN OVER

langs welken men tot dat einde, *tot de genieting van het hoogste goed* geraken kan. *van Vr. 2 tot het einde.* Deze weg wordt aangepreezen, *hoofdzakelyk Vr. 2.* en dan vervolgens *by stukken, of deelswyze,* nader verklaart Vr. 3 tot 129.

Derhalven moeten wy ter deezer ure ons werk maaken om *het allerhoogste goed,* waar omtrent *de Heidenen* zoo deerlyk misgefchermt hebben, doch waar in *de Christenen* hunnen zaaigsten zielen-troost en verkwikking vinden, uwe aandacht aan te wyzen en aan te pryzen, tegelyk met den daar toe leidenden weg — O merkt en luistert! *bier straalt de Luiſter van het Christendom! bier gloort de triumph des geloofs! Hier wordt u de Prys, die onſchaabaar is, de kroon, die onverwelkelyk is, in het begin der Loop-baane voor oogen als opgehangen! Ay loopt, loopt toch, met een jagt, daar na toe, of gy ze grypen mogt!*

Wy overweegen *eerst* de stoffe van *onzen eenigen troost in leeven en in sterven* Vr. 1 dan de mid-delen daar toe dienende Vr. 2.

I. In *het eerste* ontmoeten wy *de Vraag,* en *het Antwoord.*

A. De Vraag wordt dus voorgestelt „*welk is uw eenige troost, beide in leeven en sterven?*” Eene vraag van *magtig zwaar gewigt,* waar in *onzer aller* zielen het grootste belang hebben.

W. De zaak, waar na gevraagd wordt, is **TROOST (f).** *Troost nu, weeten wy, is eene op-*

(f) Daar de *Heidensche Wysgeeren* van HET HOOGSTE GOED spreken, hebben gewisfelyk onze *Christensche Leeraars* wyslyk verkooren **TROOST** in plaats te stellen — *Waarom toch?*
Om

ZONDAG I. VRAGE I. EN 2. 7

opbeuring of geruststelling van een verlaagen of bangstigt gemoed onder tegenwoordige of over 't hoofd hangende kwaalen en elenden, of anders, eene ziels verkwikking onder eenig kwaad, door iets goeds, dat tegen het kwaad ophalen kan, of dat rampzalige, in heilen zaaligheid verwisselen. TROOST dan vooronderstelt elende, en sluit in zig verkwikking; hoort dat uit Job 6: 10. Dat zoude nog myn troost zyn, en zoude my verkwikken in den weedom, en Pf. 119: 50. Dit is myn troost in myne elende; want uwe toezegging heeft my leevendig gemaakt.

Weet ook nog, Toehoorders, dat het woord TROOST tweezins voorkomt, zoo voor de verkwikkelyke ziels kalmte zelve, 2 Cor. 7: 4 en 7. [Hand. 9: 31.] als voor het goed, waar uit die zielsverkwikking hervootspruit, Pf. 119: 50. [Job 6: 10.] maar dat hier de laatste zin plaats heeft. Het is als of'er gevraagd wierdt „wat is dat groote goed; dat zaaligst heil, 't welk „ u in al uw druk de eenigste verkwikking aanbrenge?

3. Dees troost wordt nu driezins behoednigt of gebyzondert, als uwe, eenige, en bestendige in leeven en in sterven.

a. Voor-

Om dat wy, die zoo zondig en elendig zyn, en op aarde ook altyd blyven, niet vatbaar zyn voor het hoogste goed, dat wy volkomen en zonder bygaand kwaad, eerst na dit leeven verkrygen komen; maar zeer van nooden hebben, en ook uit Christus ontvangen, magtige vertroostingten tegen alle onze jammeren. Zy zagen zonden en elenden voorby, en wilden eensklaps den hoogsten trap beklimmen; maar wy zien en gevoelen de grootheid van onze zonden en elenden, en willen eerst vertroosting zoeken, en langs trappen opklimmen tot verlossing van alle kwaad, en bereiking van het hoogste goed.

3 EERSTE LEERREEDEN OVER

a. *Vooreerst dan uwe*, niet de troost van *allen*, waarlyk die is rampzaalig! maar van, *U a. O. Begnadigt Christen*, die gy uit het Roomsche Antichristendom uit, en tot het ware Christendom zyt in-getreden! — Zoo wil de *Onderwyzer* geen troost-kusfen onder de oxelen van *alle* menschen naajen, niet maar *elk* een troost-balzem in de handen stoppen, maar Hy betoont zig voort al eenen *regten Zadoks Zoon*, die schifting maakt, naar de vermaantaal, Jud. vs. 22 en 23. *b* Nog eens, *uwe*, welken *gy*, *Gelooovige Ziel!* voor u uitkiest, zoekt en aan u toepast, met welke *gy*, *gy u zelve* opbeurt, en staande houdt. — Het is toch niet genoeg te weeten, *daar mede, en daar mede troosten anderen zig*, (dat weeten ook de Duivels in de Helle wel) maar wy moeten staan, elk naar *eigen* troost, om met *DAVID* te kunnen zeggen, het geene wy uit Ps. 119: 50 hoorden, en met *PAULUS*, *gelooft zy de God en Vader van onzen Heere Jesus Christus, de Vader der barmhartigheden, en de God aller vertrooslinge; die ons vertroost in alle onze verdrukkinge, op dat wy zouden kunnen vertroosten de geene, die in allerley verdrukkinge zyn, door de vertroosting, met welke wy zelve van God vertroost worden, 2 Cor. 1: 3, 4. (g)*

β. *Ver-*

(g) Daar het zeker is uit het *Antwoord*, dat de *Vraag* gedaan wordt aan een *Begnadigt en Bevestigt Christen*, mag ik hier wel aanmerken, dat *hy, die in dit schoone Werkje gevraagd wordt en antwoorden geeft, zy EEN LEEVENDIG, GELOOVIG, VERZEEKERT, GODVRUGTIG EN WELGEOEFFENT CHRISTEN*, want *die alleen* kan zoo spreken als *Antw. I* en *doorgaans* gehoord wort. Daar ligt weinig aangeleegen of men den *Vrager* zig voorstelle als *EENEN GROEFFENDEN LEER- AAR*, dan als *EENEN MINDER BEDREEVENEN LEERLING*, maar
in

ZONDAG. I. VRAGE I. EN 2. 9

p. Verder is het een eenige troost, welke onder alle elenden eenig en alleen genoegzaam is, en buiten welken geen andere troost van nooden of ook te vinden is. — Wy hadden derhalven niet her- of der- waarts om te zien en om te zwerfen naar andere troost fonteinen, [Klaagl. 4: 17.] Neen! daar over wordt Heemelen Aarde, als 't ware, in rep en roer gezet, Jerem. 2: 12, 13. Ontzettet u hier over gy Heemelen! en zyt verscbrikt, wordet zeer woeste, spreekt de HEERE, want myn volk heeft twee boosbeden gedaan: my, den Springader van levend water, hebben zy verlaaten, om hun zelven bakken te houwen, gebrookene bakken, die geen water houden. Neen! daar is maar een eenige troost tegen meenige elenden — Zoo

in onze aanmerking over DEN ANTWOORDER hebben wy groot belang. Mondbelyders moeten gewaarfchouwt zyn, dat zy niet bevoegt zyn, om dit, met toepassing tot hen zelven, na te zeggen, en dat zy, door die woorden over te nemen, zig toch niet vleyen moeten met goede hoope, alzoo zy de zaak zelve ongelukkig misfen. Zwakke, twyfelmoedige Christenen moeten niet denken, dat zy, om dat zy niet vrymoedig den Antwoorder durven naspreeken, van alle waare vertroosting ontflooken zyn; want toch de grond, het reecht tot de Chriflicyke vertroosting ligt in het waar geloof, waar van zy niet geheel ontbloomt zyn, en niet in de verzeeking dat wy geloovigen zyn, of fchoon dezelve fterkere vertroosting en geeft en alleszins behoort gezogt te worden. Zie, onder veelen, Joann. 1: 12 en 3: 36. en indien gy daar mede niet kont te regt geraaken. Matth. 5: 3, 4, 6. 11: 28-30. Voorts zoude ik van die Vraag, of het Leer-oftel der NEDERDUITSCHER KERKEN, als spreekende in DEN EERSTEN PER-
 22 SOON, dan of dat der FRANSCHER KERKEN, dat in DEN DER-
 23 DEN PERSOON spreekt, beeter zy? oordeelen, dat ze beiden goed, ja even goed zyn, wanneer men zig flegts hoedt van buiten zig zelven om te werken, door middel van het Laatste, van zig zelven te bedriegen, door misbruik van het eerste.

10 EERSTE LEERREEDEN OVER

— Zoo veele duizenden van treurige en bedrukte zielen hebben allen maar *een*ley troost grond, het welke is als een UNIO, een *één* en *alleen* in de weereld, *maar één ding is noodig*, Luc. 12: 42. Nogeens, *een eenige* troost, om dat ze maar langs een *eenigen* weg, het geloof in Christus, verkreegen en bewaart kan worden, Joann. 14: 6. 2 Tim. 3: 15.

Laat dan het *Papendom* een *meerderley* troost verzinnen, *bun eigen werken*, *bunne aslaaten* voor goed geld, *bun mis offer* enz. Och! dat zyn alte gader *misfelyke mis troostingen*: wy kennen met den *Bybel* geen meer dan *dien eenigen* troost. (h)

γ Ein.

(h) Men behoort hier *twee* aanmerkingen wel zorgvuldig te maaken, en tot zyn nut verstandig aan te leggen. De *eerste* is, dat, als wy maar eenen *eenigen* troost noemen, wy daar mede niet loochenen willen, *dat 'er verscheidene andere dingen zyn, welke ons tot verkwikking kunnen zyn*. Wie toch zoude zoo dwaas, zoo lasterlyk en ondankbaar aan God zyn, dat hy ontkennen zoude, *dat het gansche aardryk vol van Gods goederen is?* dat hy verzaaken zoude, *dat Ouders, Kinderen, Man of Vrouw, waardige vrienden, getrouwe Leeraars, Woord en Bondzegelen, tydelijke goederen, spyzen en dranken, goede Genees-Heeren, kostelyke geneesmiddelen enz, in veele elenden verkwikking kunnen toebrengen?* — Maar dat willen wy daar mede aanduiden, *dat niets dan een eenig ding, GOD IN CHRISTUS*, ons tegen alle elenden, *bestendig en genoegzaam* vertroosten kan. Laat iemand dit eens by de stukken inzien! *Kan 's waarelds goed, vrienden enz. den last zyner zonden wegneemen? zyn beangstigt geweten bevreedigen en verheugen? Dat zy verre! Kan in het sterven de waereld met alle haare volheit ons te vreeden stellen en zaalig maaken? Niets minder dan dat! GOD IN CHRISTUS alleen kan eene algemeene, algenoegzame en eeuwige vertroofing geeven, om dat Hy alleen EEN ONEINDIG GOED is.* NERO een magtig Keizer, zal, uit eigen ervaring, met den wysten der stervelingen, Koning SALOMO, die ook ruime bevinding daar van hadde, in sient

ZONDAG I, VRAGE I. EN 2. 11

7. *Eindelyk een op den duur steekhoudende troost, beide in leeven en in sierven.* Trouwens kwaa-

stemmen dat ALLES YDELHEIT DER YDELHEDEN is, wanneer Hy zegt „ ik hebbe alles en bezitte alles, en evenwel hebbe „ ik niet, tot geruststelling van myn gemoed.” Daar tegen zal een verdrukte ASAPH welgemoedigt betuigen „ wien hebbe „ ik benevens u in den Heemel? benevens u lust my ook niets op „ der aarden, Bezwykt myn vleesch en myn hart, zoo is God de „ rofsteen van myn hart en myn deel in eeuwigheit” Ps 73: 25.

26. Daarom zegt de HEERE Jerem. 9: 23, 24. „ Een wy- „ ze beroeme zich niet in zyne wysheit, en een sterke beroeme „ zich niet in zyne sterkheit: een ryke beroeme zich niet in zy- „ nen rykdom: maar die zich beroemt, beroeme zich hier in, „ dat hy verstaat en my kent, dat ik de HEERE ben, doende „ weldadigheid, recht en gerechtigheid op der aarde.” — De tweede aanmerking is, dat wy, niet te gewagen slegts van eenen egnigen troost, niet willen, dat wy van alle de troost- „ middelen, die God ons geeft, geen gebruik tot onze verkwikking „ mogen maaken, van zulk eene stelling, welke niet minder „ God onteert, als den armen sterveling troosteloos maakt, „ hebben wy een sterk afgryzen, en niemand kan tot derzel- „ ver betrachtting lust hebben: maar dat willen wy, dat gelyk „ alle die troostmiddelen geen aanweezen zouden hebben, in „ dien 'er geen God ware, die de fontein van alle die sroomen „ en beeken is, gelyk dezelve ook geen nut ons aanbrengen „ konnen zonder Gods wille, zeegen, en gunst, wy dezelve „ ook niet behoorlyk tot onzen troost gebruiken konnen, dan „ in vereeniging met God door Christus, God in Christus verzoent, „ schenkt alle de verkwikkende goederen, en geeft aan deze- „ ve kracht en smaak. Dit Leert ons PAULUS, 1 Cor. 3: 21, „ 23. *Alles is uwe. Het zy Paulus, het zy Apollos, het zy Ce- „ phas, het zy de wereld, het zy leeven, het zy doot, het „ zy tegenswoordige, het zy toekomstige d'ngen: zy zyn alle uwe: „ doch gy zyt CHRISTI, EN CHRISTUS IS GODS.* Daarom „ hoorden wy hem 2 Cor. 1: 3 en 4 zeggen *geloofte zy God „ . . . de God aller vertroosting, die ons vertroost enz. en „ Hoofdst. 7: 6 en 4 zegt hy: doch God, die de needrigen ver- „ troost, heeft ons getroost NB. door de komste van Titus, en niet „ alleen door zyne komste, maar ook door de vertroosting met wel- „ ke hy over u getroost is geweest.* Zie ook 2 Cor. 9: 10. „ Philipp. 2: 27. Ook dat willen wy, dat, al ontbreken al-

12 EERSTE LEERREEDEN OVER

kwaaden zonder getal zyn niet alleen vastgehegt aan alle *kinderen der waareld*, maar omringen ook nog *Gods Kinderen* als een Rondasfe, vry algemeen is het waaragtig; *veele zyn de tegenspoeden der regtvaardigen*, Pl. 34: 20. *a* Beschouwen wy in 't byzonder eens eenen Christen *in diis levensperk*: het is en blyft alhier *een jammerdal*, *een winkel vol van elenden*, na den in- en na den uitwendigen mensche. — Is het wonder? *Zy hebben een hart vol van boosheit, eene waareld vol van verleiding, ja een bel vol van duivelen tegen zich!* Hier van daan zoo veel moeite en verdriet, dat zy fomtyds hunne hoofden niet kunnen opbeuren, [Pf. 42: 7.] ja met *Job* hunnen dag vervloeken [Hoofdst. 3: 1.] — *Alles op te noemen is onmoogelyk*: dit geschiedt wat breeder over *de zesde beede*: nu zegge ik alleen maar, dat *de Beste* wel reeden heeft, om met *PAULUS* klagende uit te boezemen, *ik elendig mensche!* Rom. 7: 14. *b* Beschouwen wy *hem* ook op *zyn sterfbedde!* Het gebeurt, bekenne ik, dat, terwyl een *Godlooze* daar meenigmaal ligt als op een pyn-bank, ja als op een vurig martel-bedde van *Gods gramfchap*, *een God-*

te andere troost-middelen, dan *God-alleen* nog overvloedig genoeg is, om het hart te vervullen met blydſchap. Denk op de bekende taal van *HABAKUK* Hoofdst. 3: 17 en 18. „alhoewel de *Vygeborn* niet bloeien zal, en geen vrugt aan de „wynſtok zal zyn, dat het werk des *Olyfbooms* liegen zal enz. „zoo zal ik nogtans in den *HEERE* van vreugde opspringen; ik „zal my verheugen in den *God* mynes heils” en van *PAULUS*, Philipp. 4: 3. „Ik vermag alle dingen door *Christus*, die „my *kragt geeft.*” Schenkt dan *God* ons traostmiddelen, wy neemen ze dankbaar uit zyne hand aan; maar worden ze ons geweigert, wy hebben aan *hem alleen* genoeg.

ZONDAG I. V R A G E I. E N 2. 13

Godzalige dan wel eens heeft de Liefvelykfte ruimte in den Heere, zoo dat hy, met JACOBS zwaanen zang „ *op uwe zaligheid wagte ik, HEERE!* Gen. 49: 18, zyne ziel kan uitblaazen: maar fomtyds ook klampt de *dood*, als een Koning der verschrikking, onverhoeds hen aan, en de *Duivel* schiet voor 't laast zyne heftigfte pylen op hen af, Openb. 12: 12^b, zoo dat zy wel *piepen als een Kraane of Zwaluwe, en kirren als een Duive, en de oogen om hooge heffen* met die naare klagte „ *o HEERE, ik worde onderdrukt!* „ *wees gy myn Borge!*” Jef. 38: 14. (i)

Wel

(i) Onze Wyze Leeraar heeft wyslyk in 't oog gehouden dat een *Begenadigt Christen* hier gevraagd werdt, ondertuschen blykt het, uit *het eerste antwoord*, en de *verdere verhandeling* Zond. 2-4, zeer klaar dat men de jammeren van den *verdorvenen Natuurstaat* niet moet voorbyzien; want *daar tegen* heeft Hy waarlyk in *Jesus Christus* goeden troost. — Men zoude gevoeglyk de *elenden* kunnen schiften in de zodaanige welke een Christen *met andere menschen gemeen heeft*, en in de zodaanige w *ke hem als eenen Godvrugtigen Christen byzonder eigen syn.* a *Tot de eerste a* en wel in 't leeven kan men brengen. 1. *De Zeedelyke of Geestelyke elenden.* Een gansch bedorven Natuurs gestel van de geboorte af. . . De rampzaalige scheiding van God . . . Eene tallooze meenigte van schandelyke zonden . . . De jammerlykfte slaverny onder den satan en de zonde: . . . Eene schrikkelijke verwagting van Gods regtvaardigen toorn over zyne aangeboorene en werkeleyke zonden. 2. *De natuurlyke jammeren*, alle de droevige gevolgen der zonden van de geboorte af, zwakheden, ziekten, pynen en mecnigvuldig verdriet, waar mede het menschelyk leeven zoo vervult is, dat men met Job zeggen moet. „ *De mensche van eene Vrouwe geboren, is kort van dagen, en zat van onruste*” Job 14: 1. en met MOZES „ *Het uitneemenste van dien, is moeite en verdriet*, Pl. 90: 10. b. *In het sterven*, kan men denken op de akelige en smertelyke berooving van ons zoo bemind leeven, en van alles wat ons op aarde verkwikkelyk was, en op de onnatuurlyke ontbinding van dien *gansch wonderen* en *ons eigenen* band

14 EERSTE LEERREDEN OVER

Wel dan ter deege is 'er troost noodig *in leeven en in sterven*. *a. In leeven*, om het dan onder alle moeilijkheden gemoedigt uit te houden, ja zelfs *te roemen in de verdrukkingen* [gelyk men van Christenen niet zelden hoort] Rom. 4: 3. *β. In sterven*, om voor den Dood niet bang, maar kloekmoedig te zyn, durvende dien Koning der verschrikkingen, al kwam hy zelfs *te vuur en te zwaarde, met galg en rad*,
met

tusfchen lichaam en geest, maar vooral moet men niet vergeeten *het rampzaalige, dat om de zonden in de eeuwigheit volgen moet*, want daar in ligt onze *zwaarste en naarste elenden*, en daar tegen vooral heeft een Christen den besten troost in den *volkommenen Zaligmaker*, terwyl alle die *buiten Christus zyn* dan wanhoopig verlooren gaan. Een troost *in leeven en sterven* zegt niets minder, dan een troost *voor tyd en eeuwigheit*. *a.* Tot de *tweeden*, de elenden, die aan *Vroomen* byzonder eigen zyn, behooren *a.* Hunne *eigene* blindheit, zwakheit, verdorventheit, welke hun gedurig stoffen van geklag opleeveren. *b.* Jammeren die hen *van buiten* toekomen *i.* van *God*, die hen met smertelyke wegen, *Lichamelijke* en *Geestelyke* meermaalen beproeft, gelyk te zien is in den opregten Joa, of oeffent, waar van DAVID een doorlugtig voorbeeld geweest is, of tuchtigt, gelyk alle *Kindere Gods* ondervinden Hebr. 12: 5-8. *2.* Van *Schepzelen*, wel allermeest van den *Duyvel*, die niet ophoudt hen aan te vegten, met list en ook met geweldt, maar ook van de *booze waereld*, die hen haat en vervolgt, om *Christus wille* en om dat zy niet van de *waereld* zyn, Joann. 15: 18-21. en 2 Tim. 3: 12. Ik zwyge van de moeilijkheden welke *Gods Kinderen* dwaaslyk elkanderen verwekken. — Maar terwyl dit alles meer tot *het leeven* behoort, moet ik nog met een woord zeggen, dat de *Christenen*, in hun *sterven*, ook somtyds *byzondere* jammeren hebben, en wel niet slegts in *aanvegingen van den satan*, en *Marteldooden te ondergaen*, waar van ook onze *schryver* gewaagt, maar mede wel in *merkelyke verlatingen van Gods gunst*, en in *het treurig vooruitsigt, dat hunne liefste vrie-aen, kinderen, onbekeert, in veele rampen, agtergelaten worden*.

ZONDAG I VRAGE I EN 2. 15

met moed en gloed onder de oogen treden. DAVID vreesde zoc den dood niet, Ps. 23: 4. PAULUS wagtte hem met verlangen in, Philipp. 1: 23. [*De Geloogen zeegeprealen over hem, Rom. 8: 35-39. 1 Cor. 15: 55, 56.*] — Na zulk eenen troost vraagt de Onderwyzer „*welk is uw eenige troost, waar by gy niet alleen leeven kont, (gelyk veele by de waereld nog al doen, maar die hun in den dood ontvalt) maar ook by sferven kont? waar by gy ook niet alleen wel sferven wilt, (gelyk veelen met BILEAM Num. 23: 10.) maar ook hier al leeven wilt?*”

B. Zyn hier ook zulke Vragers? *Het antwoord* is niet verte zoeken, maar voort gereed, „*dii is myn troost, dat ik met lyf en ziele enz.*” — Zie daar *eerst* den grond der vertroosting gelegd, en dan de vertroosting en daar in aangewezen.

De grond van deezen troost ligt hier in, „*dat ik met lyf en ziele, beide in 't leeven en sferven, niet myns, maar myns getrouwen Zaligmakers, Jesus Christus eigen ben.*”

a. Het is dan by ontkenning „*dat ik niet aan my zelven eigen ben.*” Zyn zelven eigen te zyn, wil zeggen, Heer en Meester over zig zelven te zyn, en dus naar eigen zin en wil, als zyne hoogste wet, te leeven. Of ook aan zig zelven overgelaaten te zyn, aan eigen dwaasheit, blindheit en lusten, ook aan eigen elende, verantwoordig [en goedmaking]. Met één woord, door, voor, en tot zig zelven te leeven en te sferven. — Dit nu, *zels Heer te zyn*, mag in *bet Burgerlyke* een voorregt zyn, gelyk de Jooden, al vry verwaant, daar op roemden, Joann. 18: 33. dan in *bet Geestelyke*, is het de allerrampzaaligste toefant. Om dit wat klaarder te beduiden,

16 EERSTE LEERREEDEN OVER

zoo weet, dat God alleen, onze Schepper, Eigenaar, Heer, Wergeever en Weldoender is, die op lyfs en zielsstraffe ons gebeel voor Hem alleen eischt. Nu, door eigen aan ons zelven te zyn, onttrekken wy ons zeiven aan Hem, wy worden rebellen tegen den hemel, vyanden van God, slaaven daar door van de zonde en van den Duivel, kinderen des toorns, verzeegelden onder den vloek, erfzagters van een eeuwig verderf, ja vuurbranden van de helle! Zulks nog wel hoe langer hoe erger, alzo de booze menschen tot erger voortgaan, 2 Tim. 3: 13. — Zoo zyn wy ons eigenzelven tot het hoogste kwaad, tot den ergsten vyand, als die niets doen kunnen dan arbeiden tot ons eigen verderf. Maar als het geloof in 't harte komt, dan blyft men zyns zelven niet meer, 1 Cor. 6: 19, of weet gy niet — dat gy uws zelfs niet zyt? Rom. 14: 7. Dan wordt eigen wysheit, dwaasheit; eigen wil, boosheit; eigen bevelmagt, trotsheit; met één woord alle eigenheit, rampzaligheid, als zoodanig ontdekt ingezien, veroordeelt, verfoeyt, verloochent. — Dit is waarlyk een groote troost en zaaligheid, want dus *a.* is de vyantschap tegen God afgelegd. *b.* De schult der zonde, die ons verdoemelyk stelde, [op onze reekening] uitgewischt. *c.* De magt der zonde, die in de eigenheit zig throonde, verbroomen. *d.* De sterkste strik des Satans, die in het eigen den meesten vat hadde, van een gereeten (*k*)

b. Maar

(k) Het kan welligt nuttig zyn; dat ik aanmerke. 1. Dat de Zondaar in de daad nooit Heer over hem zelven wordt, maar altyd blyft het eigendom van God zynen schepper, aan wien

ZONDAG I. VRAGE I EN 2. 17

b. Maar toen onze Christen *onteigent wierdt*, was het hem gansch niet om 't eeven *wiens eigendom* hy wierdt. Neen! hy moest nu eigen zyn aan *Hem, die magtig [en gewillig] was om hem zalig te maaken*, gelyk hy nu *stelliger wyze* zegt „ *dat ik met lyf en ziele, beide in 't leeven en „ sterven, mynes getrouwen Zaligmakers J. C. eigen „ ben*”

Eigen te zyn aan Christus, zegt, aan Christus als zyn eigendom toe te behooren. — Dit nu is al geschiedt van *eeuwigheid*, door overgifte van de *Uitverkoorene* door den *Vader* aan Christus Joann. 17: 6. en *in den tyd der minne*, door *ben zelven*, toen zy [bewrogt zynde door Gods Geest Joann. 6: 44, 45 en 65.] zig *zelven* vrywillig als *AMAZIA* 2 Chron. 17: 16 en *onberouwelyk* door het ge-
looo-

wien hy voor eeuwig gehoorzaamheid schuldig blyvt, en die ook hem straffen zal, indien hy door den *Borge* niet vry gemaakt wordt — maar hy is als *Zondaar* vervallen uit Gods gunst en bescherming, gelyk *de verlooren Zoon*, Luc. 15. buiten zyns Vaders huis omzworv, en hy maatigt zig die *stoutheid* aan, om niet *Gods Wet*, maar *zyn eigen zin* te volgen, Jerem. 2: 31. Hy is zoo dwaas en trots, dat hy *God* niet kennen, niet zoeken wil, maar voor *zig zelyen* zorgen en werken. God geeft hem ook wel aan zyne eigene dwaasheit en boosheit over Pf. 81: 13. Rom. 1: 21. 2 Wanneer in iemand *die groote verandering* komt, dat hy van *äen snooden afval* berouw heeft, van *dat grouwelyk eigen zyn aan hem zelven* afstaat, en onder de gehoorzaamheit van *God* wederkeert, dan kan hy *zonder troost* niet blyven, *om dat Gods zaligmakende genade in hem werkt*, en om dat hy tot de *bron van alle heil* wederkeert, en *waarlyk deugdzaam* wordt. 3 Vooral moet men in agt neemen, dat *die twee stukken, niet meer aan zig zelyen, maar aan Jesus Christus eigen te zyn*, niet van den anderen behooren gescheurt te worden, maar te samen genooten, alzoo die nooit *afzonderlyk*, maar *altdy tegelyk* bestaan. Niemand kan *het eigendom van Christus zyn*, of hy is niet meer *zyns zelyen*. Niemand kan ook *het eigen verlaaten*, of hy is aan Christus eigen.

loove, aan Christus hebben overgedragen
Jes. 44: 5. 2 Cor. 8: 5. — Daar door is Christus *bun lieder Heer*, en zyn zy, zyn volk geworden (l)

En dat wel *a. geheel, met lyf en ziele. Het lichaam* met alle de leden, *de ziel* met alle de vermogens, zyn voor Christus, om hem te verheerlyken, 1 Cor. 6: 20 *b. en voor altoos, beiden in 't leeven en in 't sterven.* Zy hebben zig eens vooral aan Jesus overgegeeven, en zy begeeren zig zelven nooit wederom. Neen! „*Het zy dat wy leeven, wy leeven den Heere; het zy dat wy sterven, wy sterven den Heere: het zy dan dat wy leeven, het zy dat wy sterven, wy zyn des Heeren*” Rom. 14: 8. (m)

Daar

(l) Men merke hier op, dat de Bybel dit noeme. *zyne schaapen, zyne Bruid, Leden van zyn Lichaam, zyne Gemeente, zeer nadrukkelyk Tit. 2: 14. zyn eigen volk* (dat wil, in vergelyking met Mal. 3: 17. zyn dierbaar kleinood, byzonder hooggeschat eigendom) te zyn. — Dat *het eigendom van Christus te zyn* inluite een wederkeurig regt van hen op Christus, zoo dat ook Hy zy, *hun Heer, Hoofd, Bruydegom, Herder, God van zaligheid, ja hun deel,* Klaagl. 3: 24. 1 Cor. 1: 30. — Dat zy het eigendom zyn van hem als *Zaligmaker* om alles, wat zy tot hunne zaligheid noodig hebben, van Hem te zoeken, in Hem ook te vinden, maar niet minder van Hem als *Heer en Koning* aan wien zy volstrekte en algemeene gehoorzaamheit en dienst verschuldigt zyn, en gewillig toebrengen, Pf. 110: 3. Jes. 33: 22. Hand. 27: 23. — Eindelyk, dat wy liever zeggen, het eigendom van Christus, dan van God, om dat wy door *hem alleen* tot God gaan, Joann. 14: 6. en het des Vaders welbehaagen is, *dat in hem alle de volheit wonen zoude,* Col. 1: 10.

(m) Het kan tot opheldering dienen dat men aanmerkt „*onder de menschen zyn slegts slaaven*, het eigendom hunner Heeren *naar het lichaam*, en voor dit leeven, maar hier zyn „*de gelovigen het eigendom van Christus, naar lyf en ziele,* „*voor tyd en eeuwigheit*” Pf. 48: 15. Rom. 8: 10, 11.

Daar in nu ligt *troost*, ja *de eenige* en *eeuwige troost*. — Trouwens zyn zy het eigendom van Christus, ô dan zynzy in zaalighanden! *a. Myn Zaligmaaker* zegt de Belyder. Ja! *zaligmaaken*, is zyn dagelyks werk, Matth. 1: 21. *Hy zal zyn volk zalig maaken van bunne zonden*; ô dat is de *regte* zaligheid dat men vry wordt van *zonden!* Ondertusfchen zaaligt Hy ook van *straffe!* wat? Hy is een *volkomen* zaligmaker Hebr. 7: 25. Hy brengt hen uit het gevoel van *het rampzaaligt kwaad*, in het genot van *het volzaaligt goed*. *b.* Ter volmaking van zynen troost doet hy daar by, *Getrouwe Zaligmaker*: Die aan zyn volk *trouwe houdt tot in eeuwigheit* Joann. 10: 28. Ps. 73: 24. Godzalige moogen *vallen*, maar eer zoude de hemel invallen, eer een hunner *gebeel vervallen* zoude. — Welk een troost dan, het eigendom te zyn van *zulk eenen Christus!* Hoe wel begreep *de Bruid* dit, die, na een uitvoerigen lof van haaren *Bruidegom* Hoogl. 5: 10-16. dus eindigt „ *Zulk een is myn lieffte, ja zulk een is myn vriend! gy Dochters van Jerusaleem!* (n)

2. Dit

(n) My dunkt dat men allerbest hier tot bewys aanvoert de *Bybelheiligen*, die daar in *hunnen troost*, en wel *eeniglyk* en *voor altoos* gestelt hebben. Denk op DAVID Ps. 23: 1. *de HEERE is myn herder, my zal niets ontbreken.* Dat wordt in dat *Lied* breeder aangetoont 27: 1. *De HEERE is myn licht en myn heil, voor wien zoude ik vreezen? De HEERE is myn leevenskragt, voor wien zoude ik vervaart zyn?* Op den *Dichter* van Ps. 46: vs. 2, 3, 8 en 12 van Ps. 48: vs. 15. *Want deeze God is onze God EEUWIGLYK EN ALTOOS: hy zal ons geleiden* (volgens de kragt van't Hebreuwsch) *TOT AAN DOOR, EN OVER DEN DOOT.* Op Ps. 84: vs. 12 en 13. op ASAPH Ps. 73: 23-26. op JEREMIAS Klaagl. 3: 24. op HABAKUK Hoofdfl. 3: 17, 18. op PAULUS Philipp. 1: 21. 3: 8. 4: 13. en op *alle de Gelovigen* met hem Joann. 1: 16. Rom. 8: 31-37.

3. Dit alles zal nu *onze Belyder* breeder aanwyzen, door opstapeling van een *vierderlei* heilgoed, als waar door *dit eigendom* 1. verdient 2. dadelyk verkreegen 3. bewaart 4. en aan de gelovigen verzeegelt wordt (o)

1. De *eerste* weldaad, waar door dit eigendom verdient is, bestaat in *de Borgtogtelyke voldoening van Christus*, en is bevat in deeze woorden „*Die met zyn dierbaar bloed voor alle myne zonden volkomenlyk betaalt heeft.*”

Ter opening zeggen wy kortelyk, a. onze zonden komen hier voor als *schulden*. Schulden, waar in wy alle diep inzitten. Men zegt wel met een spreekwoord „*Die of die zit tot aan de ooren toe in de schuld*” maar wy nog veel dieper, zelfs *tot over en over ons hoofd*. Hoort Pf. 38: 5. „*Want myne ongerechtigheden gaan over myn hoofd, als een zwaare last zyn ze my te zwaar geworden*” Inog sterker Ezra 9: 6. „*Want onze ongerechtigheden zyn vermeenigvuldigt tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden tot aan den beemel!*” Ondertusfchen hebben wy geen duit om te betaalen: onze munt is by God niet gangbaar. „*Wat zal een mensch geeven tot losfing van zyne ziele?*” [Matth. 16: 26]

(o) Zoo schiften schikt *onze Geloerde Schryver* het Catechetisch antwoord; maar wy zouden het alzoo liev dus stellen, *vierderley heilgoed*, 1 van onze verlossing a zoo door *vrykoopng* b als door *vrymaking*, 2 van onze bewaaring, 3 van onze verzeekering van het eeuwige leeven. Eindelyk 4 van onze *heiligmaking* --- In de zaak zullen wy nogtans niet verfchillen, alzoo ook wy *de betaaling voor de zonde met zyn bloed* aanmerken als eene verkryging van het regt des eigendoms door Christus op ons, en *de heiligmaaking* houden voor een best bewys, dat wy het eeuwige leeven zeker mogen inwagten.

16: 26.] *β.* Maar nu komt Christus voor zyn volk op, als Borg in hunne plaats, en geeft aan God voldoening voor alle hunne zonden, zoo *volkomentlyk* dat God van zyn volk niets meerte eischen heeft. Neen! Christus harte-bloed was een rantzoen van zoo een dieren prys, dat hy aanbetaalt, ja, volgens de taal van zyn stervende mond, *alles volbragt heeft* Joann. 19: 30. trouwens *het bloed van Jesus Christus Gods Zoon reinigt ons van alle zonde*, 1 Joann. 1: 7.

Eene betaaling *α.* waar mede Christus zyn volk zig ten eigendom verworven heeft. Immers dat iemand koopt en betaalt, dat is het zyne, maar nu Christus heeft zyn volk gekogt, [voor hun betaalt], derhalven zyn zy ook zyn eigendom, Tit. 2: 14. „ *Die hem zelve voor ons gegeven heeft*, „ *op dat Hy ons zoude verlossen van alle ongerechtigheit, en hem zelve een eigen volk zoude reinigen, ieverig in goede werken*” [Bekent zyn Matth. 20: 28. Hand. 20: 28. 1 Cor. 6: 20. 1 Tim. 2: 6. en 1 Pet. 1: 18 en 19. plaatsfen die hier te pas komen] (*p*) *β.* waar in ook de *aller-*
na-

(*p*) Het is zeker hier de plaats niet om van de leere der verzoening breed te spreken, maar over het vertroostende van die leere, als hier bedoelt, mag men wel wat ruimer handelen. Men bedenke in 't gemeen, dat de zonde de oorzaak, de eenige oorzaak van alle onze rampzaligheid, van alle onze droefheit, is. Die beledigt Gods oneindige Majesteit, die scheidt ons van het hoogste goed, die verbeurt alle zegeningen en haalt alle vloeken voor tyd en eeuwigheit over ons, die vervult ons met angst en schrik, en overdekt ons met schande en schaamte, die berooft ons van alle waare blydshap, en overkropt ons met de bitterste droefheit. Hoe onuitsprekelyk groot is dan die troost, dat CHRISTUS DAAR VOOR BETAALT HEEFT! Dan is God verzoent, de hel geslooten, de Heemel geopent, de vloek in zegenen, de droefheit in vrolijkheit, de schaamte in vrymoedigheid, de angst in blyde

22 EERSTE LEERREDEN OVER

nadrukkelykste troost ligt. Hoort Jef. 40: 1, 2.
 „Troofstet, troofstet myn volk, zal ulieder God zeg-
 „gen, spreeket na het harte van Jeruzalem, en
 „roeft haar toe — DAT HAARE ONGEREGTIG-
 „HEIT VERZOENT IS en Rom. 8: 1, 33, 34.
 „Zoo is 'er dan nu geen verdoemenisse meer voor de
 „geenen, die in Christus Jesus zyn. — Wie zal be-
 „schuldiginge inbrengen tegen de uitverkorene Gods?
 „God is het die regtvaardig maakt: wie is het die
 „verdoemt? Christus is het die gestorven is enz.”

2. De tweede weldaad, waar door dit eigen-
 dom werkelyk verkreegen wordt, is de daadelyke
 verlossing, en ligt in deeze woorden „en my uit alle
 „gewelt des Duivels verlost heeft”. Hier meede
 a. veronderstelt onze Leermeeſter, dat wy allen
 natuurlyk onder de magt des Duivels liggen.
 Ja, dat is waar, buiten Christus moeten wy alle on-

verwachting, de schrik in lieffelyksten vrede verwisfelt. Nu
 is het „lof den HEERE myne ziele! al wat binnen in my is zy-
 „nen heiligen naam! — Die alle uwe ongeregtigheden ver-
 „geeft!” Ps. 103: 1 — 3. s. In't byzonder geeft het voor een
 Christen de allerzoetſte vertroosting 1 dat die betaaling ge-
 ſchiedt is door het dierbaar bloed van Gods Zoon. Om dat hy
 daar in ziet „alſoo lief heeft God de waereld gehad, dat Hy
 „enz.” Joann. 3: 16. „Christus ook heeft ons lief gehad, en
 „hem zelve voor ons overgegeeven tot eene offerhande en een
 „ſlachtoffer, Gode tot eenen welriekenden reuk.” Eph. 5: 2.
 . . . Om dat die prys zoo gewigtig is, dat God regtvaardig
 is, wanneer Hy zondaren regtvaardigt, Rom. 3: 26. 2 Dat ze
 geſchiedt is voor alle zonden. Indien maar eene zonde onvol-
 daan bleev, konden zy Gods toorn niet ontvlieden, of Gods
 regtvaardigheit moest gekrenkt worden: maar nu is Gods
 regt voldaan, en hun hart ten vollen gerust geſtelt. 3 Ein-
 delyk dat ze geſchiedt is volkomenlyk zonder een quadrant-
 penning over te laaten voor hunne reekening, want dan ſtont
 het met hun, die niets hebben om te betalen, hoopeloos,
 maar nu worden zy ten vollen geregtvaardigt om niet, door de
 verlossing die in C. J. is, tot roem van zyne genade!

onder zyne tyranny bukken „ *Die Overste*
 „ — *werkt in de kinderen der ongeboorzaam-*
 „ *heit*”. Eph. 2: 2. en dat nog harder klinkt
 „ *wy zyn in den strik des Duivels gevangen*
 „ *tot zynen wille* 2 Tim. 2: 26. *b.* maar hier van
 heeft Christus zyn volk verlost, ten vollen
 vrygemaakt van *al zyn geweld* „ *Dat Vrouwen-*
 „ *zaad heeft die Slange den kop vermorselt.*”
 [Genef. 3: 15.] — Verlost deels door zyne
 Bloedverdienten, ten aanzien van *het regt*
 Hebr. 2: 14, 15. „ *op dat Hy door den dood te*
 „ *niete zoude doen den geenen, die het geweld des*
 „ *doods hadde, dat is, den Duivel, en verlossen*
 „ *zoude alle de geenen, die met vreeze des doods,*
 „ *door al hun leeven, der dienstbaarheid onderworpen*
 „ *waren*” deels door zyn Goddelyk alvermogen,
 ten aanzien van *de daad zelve* „ *ben trekkende*
 „ (door geweldige goedheid, die magtiger is
 „ dan 's Duivels boosheid) *uit de magt der duifler-*
 „ *nisse*” Col. 1: 13.

Al weder een werk *a.* *waar door Godzaligen*
aan Christus eigen zyn. Immers het geene
 iemand door eenen wettigen kamp bevogten
 heeft, is het zyne: maar Christus (het is won-
 der) heeft als door een fryd met den Duivel zyn
 volk bevogten [vrygevogten en tot zyn Ko-
 ningryk overgebracht.] Derhalven zyn zy zyn
 wettig eigendom. *b.* *Ook hier in ligt eene*
magtige vertroofling. Hier van daan die roemtaal
 Openb. 12: 10. „ *nu is de zaligheid, de kragt en*
 „ *het koningryk geworden onzes Gods, en de*
 „ *magt zynes Christus: want de Verklager onzer*
 „ *Broederen, die ben verklaagde voor onzen God, dag en*
 „ *nacht, is nedergeworpen*” en 1 Cor. 15: 55.

24 EERSTE LEERREDEN OVER

„ Dood! waar is uw prikkel? Helle! waar is uwe
„ overwinning? (q)

3. De derde weldaad, waar door dit eigendom in
stand en leeven blyot, is, 's Heilands trouwe
bewaaring, in deeze woorden „ en alzoo be-
„ waart, dat zonder den wille mynes Hemelschen
„ Vaders geen bair van myn hoofd vallen kan, ja
„ ook,

(q) De aanmerking in 't begin van de voorige aantekening
gemaakt, heeft ook hier plaats. a. Laat ik ter verklarung dit
eene nog maar zeggen, dat in de toepasung der heilgoederen de
verlosung van alle geweld des Duivels geschiede traps wyze. a.
In de bekeering rukt Christus hen uit de overheersching des Sa-
tans, en zy ontzeggen hem volkomen en voor altoos de ge-
willige gehoorzaamheid, Matth. 12: 29 en Hand. 26: 9. b.
In de verdere heiligmaking verlost Christus hen verder van,
en bewaart hen voor den boozen, Matth. 6: 13. Joann. 17:
15. 2 Thesf. 3: 3. c. Maar in de heerlykmaking zoo by 's Lic-
haams doot als by de opstanding verlost Hy hen ten vollen,
Rom. 16: 20. 2 Tim. 4: 18. en 1 Cor. 15: 54 - 57. 3. Voor-
al komt het hier op den troost, die hier in ligt, aan a. Bedenkt
men dat de overheersching des Satans, nergens toe dan tot
grouwelen en rampzaligheid leidt, en dat de ontkoming uit
de magt van dien sterf gewaapenden, voor zwakke sterve-
lingen, voor eeuwig onmooglyk ware, Jef. 49: 24, hoe on-
schatbaar groot is het dan evenwel daar uit verlost te zyn,
door Hem, die sterker is dan alle schepzelen. b. Weet men dat
alle de woelingen des Satans, het zy door list of door geweld,
het zy meer onmiddelyk door hem zelve, of middelyk door de
booze waareld, wiens overste hy is, ingerigt zyn, om hen
deerlyk te verleiden, te kwellen, in maalfroomen van ver-
warring, van ongelooft, van mistroofigheit te brengen, om
op zyn minst den heemel uit hun hart te houden, en hen tot Gods
vrolyken dienst en roem buiten staat te stellen, denkt men
daar nog by hoe magtig, listig en arbeidzaam, die Vyand is,
hoe droevig zwak, stomp en traag wy daar tegen zyn, ó wat
moesten wy moedeloos nederzinken, indien wy niet in
Christus eenen Verlofenden Held hadden! maar hoe getrouwt
kan een Christen nu zyn, daar hy weet, dat de Heere getrouwt
is, om hem te versterken en te bewaaren van den boozen? 2
Thesf. 3: 3.

„ook, dat my alle ding tot myne zaligheid dienen
„moet.”

Eene bewaaring welke *a.* vooronderfelt, dat Gods volk voor gevaaren en vyanden blood staat. Zeeker dat is zoo, om dat wy [gelyk wy al eens gezegt hebben] bezitten een hart vol boosheid, en omringt zyn met een waereld vol verleiding [en vyandschap], en met een Hel vol Duivels, die alle als hunne doodvyanden het op hun leeven gemunt hebben. Zie hier van breeder over *de Zesde Beede. b.* Maar tegen deezen allen bewaart Jesus hen, door hen te versterken Eph. 3: 16, en de vyanden in te teugelen, gelyk Job 1: 12. [2: 6.] te zien is. „De
„HEERE zal zyne gunstgenooten niet verlaaten: in
„eeuwigheid worden zy bewaart.” Ps. 37: 28. „Die
„gy in de kragt Gods bewaard word door het ge-
„loove, tot de zaligheid, die bereid is om geopen-
„baard te worden in den laaften tyd.” 1 Pet. 1: 5.

Eene bewaaring *a.* welke naauwkeurig is.
„Dat zonder den wille mynes Hemelschen Vaders geen
„hair van myn hoofd vallen kan.” Zoo predikte Christus zelv Matth. 10: 29, 30. [Luc. 21: 18. „Doch niet een hair uit uw hoofd zal verlooren
„gaan.”] om te leeren dat zelfs het *minste* leed of verlies hun niet wedervaaren kan. Neen! elk moet de handen van hun afhouden [Ps. 105: 14, 15. Zach. 2: 8.] *b.* Welke ook zoo zalig is „dat my alle ding (zelfs de
„verbergingen Gods, en de verzoekingen
„der vyanden) tot myne zaligheid dienen moet.” Rom. 8: 28. „Wy weten dat den geenen, die
„God liefhebben, alles moet medewerken ten
„goede.” Ik kan thans dit niet uitbreiden

[maar wyze flegts naar Ps. 119: 67, 70, 75. Rom. 5: 3—5 en Hebr. 12: 6—12.]

Alleenyk ziet nog, *dat ook hier in een vaste troostgrond ligt*, die aan allen de voorigen klem byzet. Wat toch zoude het alles weezen, indien men, den Duivel ontrokken, hem weder ten prooje worden kon? Maar nu, nu Christus zoo zyn volk bewaart, zyn zy wel verweert, nu mogen zy hunne ergfte vyanden uittarten, over hen zeegevieren, uit Rom. 8: 35, 37, 38, 39. „*Wie zal ons scheiden van de „ Liefde van Christus? verdrukking, of benauwt- „ beid, of vervolging, of bonger, of naaktheid, of „ gevaar, of zwaard? — Maar in deezen zyn „ wy meer als overwinnaars, door Hem, die „ ons lief gebad heeft: want ik ben verzeekert, dat „ noch Dood, noch Leeven, noch Engelen, noch O. „ verbeden, noch Magten, noch tegenwoordige, „ noch toekomstige dingen, noch boogte, noch diepte, „ ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke „ is in Christus Jesus onzen Heere.*” (r)

4. Ein-

(r) Indien wy te groote uitgebreidheit niet schroomden, dan zouden wy ook ter verklarung van dit stuk veel zeggen kunnen. 1. Dan dit eene kan ik niet voorby gaan — Gods Woord en de gedurige ervaring leeren ons, dat de Vroomen al vry wat meer als een hair verliezen: niet zelden goeden naam. Vryheit, Vaderland, goederen, ruste, ja het leeven! hoe kan dan een Christen zig troosten met dit „ en alzo bewaart, dat enz.?” Ik antwoorde, door die twee aanmerkingen welken hier wyslyk bygevoegt zyn, 1 dat dit verlies dan geschiedt met den wille van den Heemelschen Vader. 2. En dat het even daarom onseikbaar tot hunne zaaligheid dienen zal. e. Terwyl ik de uitbreiding daar van, voor den Godvrugtigen lezer wel overlaaten kan, behoeve ik ook niet uit te weiden in een vertoog van het ongemeen bemoeidigende, dat in 't midden van Vyanden, van stormen en baaren, ligt in eene zoo almachtige, ondoorgrondelyk wyze, meer dan Vaderlyk teedere

4. Eindelyk de vierde weldaad, zonder welke de troost niet volmaakt is, bestaat in *de verzeekering der zaligheid aan't harte der gelovigen*, en komt voor in deeze woorden „ *Daarom dat by „ my ook, door zynen Heiligen Geest des eeuwigen „ levens verzeekert.*”

[Hier van zeggen wy flegts *a.* dat deeze verzeekering] geen werk van vleesch en bloed, maar van *den H. Geest* zy. Die nu doet dit, *a.* of *middelyk*, wanneer hy de kenblyken van genade, en hun aandeel aan dezelve, hun klaar maakt, en zoo doet zien *de dingen, die bun van God gefchonken zyn* 1 Cor. 2: 12. *β.* of *onmiddelyk*, wanneer hy door eene heemelfche infpraak hunne tegenwoordige en toekomende gelukftaat hun als inluiftert. Dat mag heeten, *naar bun harte te fpreeken* Hof. 2: 13. *van vrede te fpreeken* Ps. 85: 9. *Dan getuigt Gods Geest met bunnen Geest, dat zy kinderen Gods zyn* Rom. 8: 16. (s)

b. E-

bewaaring, beftiering en bezorging. Bedenk Pf. 3: 6, 7. 23: 4. 27: 1-3. 46: 2. 4. 91. geheel 105: 14. 15. Zach. 2: 8. Mal. 3: 12. Joann. 10: 28--33.

(s) Onze bekwaame Reedenaar *a* had hier voor af konnen aanmerken, 1 *dat de Geloovigen erfgenaamen van het eeuwige leven zyn zullen*, Joann. 3: 3 C. 10: 28. Rom. 8: 1, 17. 2. *Dat deeze verzeekering*, hoe zeer ook de Roomfeh-gezinden daar tegen zyn, *waarlyk een heerlyk voorregt van de Geloovigen zy*, volgens Eph. 1: 13, 14. Rom. 8: 16:, 17. Hebr. 6: 11: 10. 22. Gen 49: 18. Job. 19: 25-27. 2 Tim. 1: 12 4: 8. 3 En dat *dezelve*, fchoon niet zynde het weezen van het zaligmaakend geloof, *egter tot vertroosting der Christenen ongemeen nuttig, en derhalven voor hun zeer begeerlyk zy*, Pf. 23: 1. 27: 1-3. 46: 2-4. Klaagl. 3: 24. Dan, korthedshalven zal Hy die ftukken voorby gegaan zyn; en wy ftaan ook niet langer daar op. *b.* Maar van *de verzeekering zelve* zoude ik liever zeggen, dat de H. Geest *ze* doet meer *uitwendig* of meer *inwendig*. *a.* Meer *uitwendig* 1 *In het Euangelie Woord*, verklaarende en beloovende, dat die Christus aanneemen, in hem

b. Edoch is het, dat het ongeloof hier tegen hoogtens oppert, en een Kind Gods in twyffel brengt, of wel *die inluisering* eene bedriegery des Satans, of eigen inbeelding zyn mogte, zoo heeft egter een geloovige nog *een ander zee-gel*, 't welk dat getuigenis bekrachtigt, t. w. de weldaad van *belligmaking*, in deeze woorden „*en hem voortaan te leeven, van harten willig en bereid maakt.*”

4. Dat is te zeggen, dat men eene gewillige gezindheid en bereidvaardigheid des harten heeft, om Christus *alleen* voor Heer en Meester te erkennen, om op zyn wenk Hem volvaardig ten dienst te staan, om tot zyne eere

hem gelooven, *Kinderen Gods zyn, Erfgenaamen Gods, ook met Christus* Joann. 1: 12, 3: 15, 16, Hand 26: 18. Gal. 3: 29. 4: 7. 2 *Door Zyne Knechten*, die hun woorden van vertroosting en van zaaligheid toespreeken. 3 *Door de Sacramenten*, die de beloften des Euangeliums beeter te verstaan geeven en verzeegelen. b. Meer *inwendig*, 1 niet zoo zeer door eene lief-selyke *inluisering* van zeekere troostelyke spreuken, 2 als wel door eene *dadelyke zielsverlichting en bewerking*. De H. Geest geeft hun licht in, en maakt hen verstandig en geloovig werkzaam met de beloften en troostelyke spreuken, welke het *Euangelie* opgeeft, de *Leeraaren* ophelderen en toepassen, en welke de *Bondzegelen* bekrachtigen. . . . Hy doet de ziele tot haar zelve inkeeren, en met klaarheit zien de *aan hun geschoukene genadens*, en daar uit met veel verkwikking besluiten, dat zy het Koningryke Gods beerven zullen. . . . Hy geeft hun wel, met zoo veel berusting in Jesus te gelooven, dat zy *werkelyk de vrymoedigheid en den toegang tot God hebben*, vrede in hun binnenste gevoelen, en vertrouwen „*Hy die myne regterhand gevat heeft, zal my geleiden door zynen raad, en daar na in heerlijkheit opneemen. Hy die my geroepen en geregtvaardigt heeft, zal my ook verheerlyken.*” . . . Ja hy schenkt hun somtyds beginzelen en voorfaaken van de heemelse vreugde, waar uit zy zeeker zyn, dat Hy ook huone zielen tot Christus zal opneemen.

eere alle poogingen aan te wenden, en om op zyn woord, in alle moeilykheden, steun en staat te maaken, daar op te leeven en te sterven. — Allerleevendigst vindt men dat by hen, *als de Geest hen verzeekert van bun aandeel aan Cbristus, van dunne zaligheid.* Dan is de haat tegen zonde en waereld, de liefde jegens God en Christus al-leropgewekst! o! dan is het hart vol van vuur om voor, door en tot Christus te leeven. Ps. 130: 4. 2 Cor. 5: 14, 15. 3: 11, 12. — Dat is, gelyk *de onderwyzer* te regt aanmerkt, *een gewrogte van Cbristus door den Geest*, volgens Ezech. 36: 27. „Ik zal mynen „Geest geeven in 't binnenste van u, en ik zal maa- „ken, dat gy in myne inzettingen zult wandelen, en „myne regten zult bewaaren en doen.”

Dit heiligend werk is dan een onwraakbaar blyk, dat *die innige gemoedsverzekering* geen bedrog of rockeloos vermoeden, maar een getuigspraak van den H. Geest zy. Immers „*daar is geen verdoemenis voor de geenen die in „C. J. zyn, DIE NIET NAAR HET VLEESCH WAN- „DELEN, MAAR NAAR DEN GEEST*” Rom. 8: 1. (t)

Zie

(t) Zeker is *de heiligmaking* het beste kenmerk van *gena- de* te bezitten, en *heerlikheit* te verwagten te hebben. JACO- BUS leert dit opzettelyk Hoofdst. 2. en JOHANNES doorgaans in zynen algemeenen Brief. Zie nog uit PAULUS 2 Tim. 2: 19. en uit PETRUS 2. br. Hoofdst. 1: 5-11. — Doch vol- gens onze schikking, onder aant. (o) aangeweezen, moeten wy *dit werk des Geestes als eene byzondere troostfontein* aanmer- ken. Hoe zoude dat niet magtig vertroosten, daar het *eene aanvanglyke herstelling naar Gods beeld een aanmerkelyk begin van onze gelukzaaligheid* is? Nooit gevoelt de ziel edeler ver- maak dan in *het leeven en dienen van haaren waardigsten Heer.* Wat stelde dat JOB en JEHISKIAS in hunne bitterste elenden niet

Zie daar dan , *onze geloovige des eeuwigen levens verzeekert!* maar zie ook daar in *eene bron van de allersterkste vertroosting.* Daar uit toch vloeeyen voort allerlei kalmte , *vrede, blydschap , hoep , vrymoedigheid tot God, ja een vast vertrouwen,* ook in de naafte en zwaarste elendigheden , zelfs in den dood Ps. 23: 4. Rom. 8: 38. (u)

II. Zie daar *bangt de kroon! de weg om dien te bereiken* wordt ons geoopt , *in de 2de vraag met het antwoord.*

A. De

niet gerust! Job 31. Jef. 38: 3. --- Het zal, hoep ik niemand verdrieten dat ik nog deeze aanmerking hier byvoege. Verscheidene goede Christenen worden gesloort in het genot van deeze vertroosting , *door het inzien van hun groot gebrek heiligkeit, en vrugten der geregtigkeit,* maar het kan tot hunne bedaaring dienen , dat zy gadeslaan , dat *onze belyder* niets meer zegt als *van harten willig en bereid* , en Antw. 90: „ EEN „ LUST EN LIEFDE om naar den wille Gods in alle goede werken „ te leeven”. Dan, zulks is by hen niet verre te zoeken, Pf. 110: 3. 119: 4, 5.

(u) Ik achte het in *dit stuk* onnoodig om aan eenen Christen te beduiden , dat *die verzeekering van het eeuwige leeven* alles overwinnende vertroosting geeft. Laat hy bepeinen Job 19: 25-27. Pf. 13: 24, 26. Rom. 8: 18. en 2 Cor. 4: 17. --- Maar wat zegt dat DAAROM in het Antwoord? *Daarom hy my ook enz.* My dunkt dat *het zelve* naast naast zal op *de bewaaring* , waar van onmiddelyk te vooren gesproken was , en zal willen aanduiden , dat *daar in de waare en vaste grond van de verzeekering aangaande het eeuwige leeven* ligt. Als Christus zyn volk *niet zoo omsigtig en nauwkeurig bewaarde* , dan was de hoep op hunne zaligheit gansch onzeeker , maar nu Hy *dit al doet* , nu kan Hy veilig , en wil Hy ook geneegen zyn volk door Zynen H. Geest , verzeekeren , dat zy deel zullen hebben in de erve der Heiligen in het licht. Dat wil het „ en *alzo be- , waart dat enz.* DAAROM *hy my ook des eeuwigen levens verzeekert.* Ondertuschen kan men het ook met *al het voorgaande* verbinden.

A. De vraag is „Hoe veele stukken zyn u noodig te weeten, op dat gy in deezen troost zaaiglyk leeven en steruen moogt.” — Hy spreekt van weeten, en toont dus dat 'er wat moet geweeten worden, en leert by voor onderstelling, dat *Blinde en onweetende menschen hoopeloos leeven en troosteloos steruen moeten.* Zie Spr. 19: 12. 2 Thesf. 5: 1, 8. [Pl. 95: 10, 11. en Hoz. 4: 6.] Dan, hoe noodig ook de beschouwende kennisse, mede ter waaring van Geestdryverey en andere kettereyen, is egter *een bloot weeten* geenszins genoeg, maar daar moet zyn *een gebeilgde en beoeffende kennis*, welke, ons in arbeidzaame poogingen van geloof, hoope en liefde, van ootmoed, zelfs verloochening en heiligheit werkzaam maakt, 2 Pet. 1: 8. *Zulk eene kennisse* word in de vraag bedoelt.

B. Het antwoord is gereed „*Drie stukken, ten eersten hoe groot enz.*”

Zoo bezwaart hy zynen Leerling niet met een eindelooß getal van ongerymde dingen die niet weetens niet noemenswaardig zyn, gelyk de *Papisten* doen, maar noemt slegts *drie* stukken, dog die ook alle drie [zeer gewigtig] en volstrekt noodzakelyk zyn.

Hy stelt dan noodig te zyn, *N. vooreerst*, dat men weete „*hoe groot onze zonden en elenden zyn.*” — Hy wil dan geenszins als een ydel vertroofter *met looze kalk plaasteren*, of *plaasters leggen daar geene wonden zyn.* Neen! maar de conscientie der zonde eerst wakker maaken, den mensche eerst arm en elendig by zig zelven stellen, Jerem. 3: 13. [Matth. 9: 12.] *Zonder dat* blyft men zorgeloos neder zitten en blindeling heenen dartelen; maar *daar door* wordt men, met bekomme-

mering over zyne zaaligheid aangedaan, roepende „*wat zullen wy doen? mannen broeders! Lieve Heeren! wat moet ik doen, op dat ik zaalig werde?*” Hand 2: 37. 16: 30.

2. Ten tweeden, dat men kennis hebbe „*hoe ik van alle myne zonden en elenden verlost werde*” om voor wanhoop [en alle dwaalpooren] bewaart, en begeerig, liefdensgezint naar dien Verlosfer te worden: trouwens *onbekent maakt onbemint*, Joann. 4: 10.

3. Ten derden, dat men verftaa „*hoe ik God voor zulke verlossing zal dankbaar zyn.*” Zecker, ook dat is noodig. *Geen dankbaarheid, geen troost! geen beiligheit ook geen zaligheid?* Pf. 50: 23. „*Wie dankoffert, die zal my eeren, en wie zynen weg wel aanfelt, dien zal ik Gods heil doen zien*”, Hebr. 12: 14. „*zonder beiligmaking zal niemand den Heere zien*”

Drie middelen of wegen, welke de Geest, ook in die juiste orde, inslaat, ter zaaliging van zondaaren, en die ons net zoo voorkomen, Pf. 50: 15. „*Roept my aan in den dag der benaauwtheit . . ik zal der u uitbelpen, . . . en gy zult my eeren.*” — Nu hier over niet breder, om dat *deze drie stukken* vervolgens de drie deelen van onze Catechismus verhandelingen zullen uitleeveren. (v)

TOE-

(v) Zeer gemakkelyk kan men *beredeneeren*, dat een zondaar *zich zelve zondig en elendig moet kennen*, zal hy naar verlossing uitzien, zelfs eene aangebodene verlossing willen en kunnen gebruiken: dat hy *kennis moete hebben aan den waaren verlossings weg*, anders toch bleef hy elendig en troosteloos: dat hy *dankbaarheid moete oeffenen*, want zonder dat zoude hy de verlossing van zonden waaryk niet kunnen bezitten, alzoo hy in zyn zondig en ondankbaar leeven bleef voortvaaren enz. — Ook is het niet moeilyk, om *verscheidene*
By.

T O E P A S S I N G.

Zie daar, *Toeboorderen!* den egten troost van een Christenmensch, met de middelen daar toe leidende. Wy konnen daar uit 1. leeren de *Waarheid van onzen Godsdienst*. Wat straalt die hier niet helder door! Rom. 15: 4. geeft als een kenblyk der waare Leere op, *dat ze ons vertroosting en hoopes doe hebben*, maar waar is zoo eene Leere als de *Onze?* — Wel te regt moet elk *Waarheidlievende onzen uitgang uit het Roomsche Babel* wettigen, want daar verschrikt men het beste Christenvolk met ysfelyke tormenten van een verdigt *Vagevuur!* enz. Maar wy laten het

Bybelplaatsen, die meer of minder ter zaake dienen, te vinden 1. In het O. T. kan men beginnen met Gen. 3: 15 voorts denken op Ps. 56: 14. ~~123~~ 1-4. 116: 8, 9. 130: 3, 4 en besluiten met Ezech. 36: 25-27 Hoz. 14: 3. en Mich. 6: 6-8. 2. In het N. T. achte ik al vry klaar te zyn Joann. 16: 9-11. Rom. 7: 24, 25. 1 Cor. 6: 11. *Tit.* 3: 3-8. en 1 Joann. 2: 1-3. Terwyl het eene vry algemeene aanmerking is, dat in het beloop van des Apostels Brief aan de Romeinen deeze drie stukken voorkomen: De *Leerd der Elende* Hoofdst. 1: 18. tot 3: 23. . . . *Der Verlossing* Hoofdst. 3: 24 tot 11. . . . Eindelyk der *Dankbaarheid* Hoofdst. 12. tot 16. *Zeecker die waarheden behandelt de Apostel, maar heeft hy die orde bedoelt?* Dat zoude ik niet zeggen, maar liever dat hy, naar zyne gewoonte in *meest alle de Gemeintens, eerst gewigtige Leerstukken behandelt* Hoofdst. 1. tot 11. en dan pligtvermaningen laat volgen Hoofdst. 12. tot 16. Allerduidelykst ziet men *die twee deelen* in de Brieven aan d'EPHESIERS, *het eerste*, Cap. 1, 2, 3. *Het tweede* Cap. 4, 5, 6 en aan de COLOSSENSEN, *het eerste* Cap. 1 en 2 en *het tweede* Cap. 3 en 4. — Terwyl misschien veelen zullen zeggen dat ik te ruim ben, zal *waarschynlyk niemand* wenschen dat ik in de aangehaalde plaatsen des O. en N. T. my zoude inlaaten, om te toonen hoe die 3 stukken daar in liggen, en om uit te haalen welke texten minder, en welke *beter* voldoen. *Een ieder moet zelve werken en oordeelen.*

103.

*de brieven
man*

het Pausdom aan God over, en zien liever *het toppunt van den gelukstaat der waare Gelovigen*. Hebben zy Jefus tot hun eigendom, *dan hebben zy alles*, in Hem zoo eenen vasten en duurzaam troost, daar zy gerust op *leeven*, en gemoedigt op *sterven* kunnen. — Kom Godzaligen! Isterkt uw hart hier mede! uw getrouwe Zaligmaker heeft u gerukt uit *de diepste rampzaligheid*, en beurt u op tot *de hoogste welgelukzaligheid*! Elk moet nu de handen van u afhouden. Geen Duivel, hoe boos ook, kan u *een bairbreed* schade aandoen; want Hy bewaart u *zeer nauwkeurig*, als *het zwart van zyn oogappel*, als *de appel zynor oogen* Deut. 32: 10. Ps. 17: 8. Zach. 2: 8. enz.

II. Laaten wy tot ons zelve inkeeren!

A. Wat zoude het eene wenschelyke zaak weezen, dat wy allen de vertrooffende en heiligende kragt van deeze waarheid in onze harten waren deelachtig geworden! Dan, willen wy hier by met bedaartheid eens stille staan, en ons zelve, als *voor een atweetend God*, doorzoeken. Hoe ras zoude het blyken, dat helaas! *de meesten* van deezen troost niet weeten, terwyl *sommigen* nooit daar aan gedacht hebben! Om u daar van te overtuigen zoo vrage ik u met *de eerste Vraag*, *welk is uw troost in dit leven?* Antwoord toch eens by u zelve onpartydig daar op, *niet* zoo als gy van kindsbeen af uit uw vraagboekje het geleert hebt, *ook niet* zoo als gy met uw verstand wel begrypt dat het weezen moet, *maar* zoo als het op den bodem van uw hart ligt, en zoo als het uit uw besaan en gedrag doorstraalt. Laat ik u ter ontdekking helpen. Veele zullen geen troost van nooden hebben. Wie weet of niet sommige in hun har-

tigheid buiten Christus. — Zult gy het dan zoeken by eenen barmhartigen Christus? maar zal Hy, als de waereld u niet meer kan ten dienste zyn, gereed staan? zoude niet Spr. 1: 24-28 „ *dewyl ik „ geroepen hebbe, en gyl. geweigeri hebt — zoo zal „ ik ook in uw verderf lachen enz.* „ uw deel kunnen zyn?

Daar is geen waare troost, als daar in, *dat wy niet aan ons zelven, maar aan Christus eigen zyn.* Wel nu, *Toeboorders!* stelt ook gyl. uwen troost daar in? — Ja, zullen mischien veelen zoo maar voort weg uit hun geheugen antwoorden „ *myn troost is, dat ik met lyf en „ ziele, in 't leeven en sterven niet myns enz.*” Ohoe wenschelyk ware het, dat men dit *in 't hart en in de practyk* zoo wel als *in 't gebeugen* hadde! — staat gy daar vast op? wel, hoe zyt gy daar dan toe gekomen? *door de regte deure?* weet gy van *grootte zonden en elenden?* — Helaas! men weet pas 3 of 4 zonden op te tellen, en dan heeft men nog weer ruim zoo veele deugden daar tegen. Dreef het inzien in uwe elenden u tot *uitzien naar de Verlossing, welke in C. J. is?* Weet gy wat het is *uit te gaan uit uw zelven?* Hebt gy aan *het eigen ik,* en aan *alle uw oude Heeren* den dienst opgezezt? en in tegendeel *u zelven aan Jesus* weggeschonken, op dat Hy uw Zaligmaker en Heer zy? — Kent gy dat *onbedongen en onberouwelyk* aanbieden, opdragen en overgeeven van *u zelven aan dien zaligen Zaligmaker?* Wierdt gy ook van gansch herten overgehaalt, *gewillig en bereid gemaakt, om voor dien Koning der eere,* in dankbaare Godzaligheid, *te leeven?* — Ach! hoe vreeze ik, dat ik voor de meesten eene gansch onverstaanbaare taal spreek!

ZONDAG I. VRAGE I. EN 2. 37

2. Menschen met wien het zoo gesteld is! Wat is uw staat niet rampzalig! Gy kunt uwe elende niet overzien. — Ik moet in plaats van *troosten u verscbrikken*. O schrikt vry, want het gaat met u op *een hoopeloos leeven*, en *troosteloos sterven* aan. — Vreest gy niet, dat uw *doodbedde*, onder het uitbarsten van het klamme doodzweet, *een vuurig mariebed van wanhoop* worden zal? — Ja, sterft ook al, gelyk gy leeft, *geheel gerust*, waar dan u mede getroost, als gy *voor den Almachtigen Ricbter zult verscbynen*? Daar staat gy dan *met zoo veele zonden*, en *zonder Borg*, dien gy vermaadt hebt! Waar dan heenen? *in dien poel, die van vuur en sulpher brands, en geen drop waters van vertroosting heeft!* [Ai! hebt toch medelyden met u zelven! Gedenkt dat het nu nog een dag van genade is, dat uw vindenstyd kort en onzeker is, dat het hier op een EEUWIG WEL of WEE aankomt. — Smeekt God om *zelfskennisse*, om kennis aan Christus te verkrygen, en tot Hem den toevlugt te neemen.] (w)

B. Maar *Godzalige!* het word tyd dat ik my tot ul. keere. i. Mooglyk zult gyl. *alle de taal van den Antwoorder* zoo ruim niet durven overneemen, *wegens zoo veel eigen*, dat nog in u is, [en zoo veel *gebrek in uw geloof!*] Wy merken daar op aan, dat dit ook geen Antwoord is van *een gemeen Christen*, maar van *een sterk en hoog verzeekerd Geloovige*, hoedanige *in deze dagen weinigen* te vinden zyn. Dan, even daarom zyt gyl.

(w) Onze bekwaame Prediker had hier slegts geschreeven „*Vermaaning*.” dan wy konden dat vak niet openlaten, en hebben daarom kortelyk iets tot *Vermaaning* gezegt, waartoe *gene Latynsche Schets* eenige aanleiding gaf.

8 EERSTE LEERREDEN OVER

gyl. geen *troostelooze* schepzels, zoo anders uw werk in *waarheid* is. — Gy zyt *immers niet meer uwes zelfs, maar aan Christus eigen*? Hebt gy niet het rampzalige van *uw eigen* te zien gekreegen? Drong dat gezigt u niet om *dat verdoemlyk-eigenzels* te verfoeijen? Moest gy toen, en moct gy nog *dat eigen ik* in uw hart niet veroordeelen, by God aanklagen, aan Christus opdraagen? zugtende „*ach ik, ik elendig mensch!*” en biddende, dat Hy u toch verlosse! — Kent gy niet nog hoekjes en plaatsjes, daar gy verborgen ommegang met Christus hieldt? Daar gy heel gaarne u zelven gansch en gaar aan Christus hebt weggeschonken? — Ja, is het als nog uw troost, uw heil, uwe zaligheid niet, *een eigendom van Christus* te zyn? Zyt gy niet van harten willig en bereid gemaakt om, *als een Lyseigene van Hem, Hem voor uwen Heer te erkennen?* *als gy voor Hem leeven moogt*, zoo gaat het u immers ter harte, en regt na uw zin? — Wel dan, gy draagt in uw handel en wandel als *een Zegelbrief* van uw eigendom aan Christus; gy hebt dan binnen in u grond van troost. *Een grond!* dien geen Duivel u weder ontrukken zal. 2. Gelukkige Christenen! wat zult gy toch den Heere vergelden voor *zoo veele* en *zoo groote* weldaaden aan u bewezen? — Eischt Hy niets dan *dankbaarheid*? Wel dan dankt *den Vader* die u heeft uitverkooren! Dankt *den Zoon* die u met zyndierbaar bloed gekogt heeft! Dankt *den H. Geest*, die u met Christus vereenigt, van uw aandeel u verzeekert, en u geheiligt heeft! Ai wekt uwe logge zielen op met DAVID PS. 103: 1-3. „*Loof den HEERE myne ziele, en*

„al wat binnen in my is zynen heiligen naam! Loof den
 „HEERE myne ziele, en vergeet geene van zyne
 „weldaaden enz.” Ja ook 107:1, 2. „Loof den
 „HEERE, want by is goed, want zyne
 „goedertierenheid is in der eeuwigheid! Dat zulks de
 „Beerydde des HEEREN zeggen, die Hy van de
 „band der wederparryders georyd heeft! Uwe
 verdere verplichting valt ligtelyk in uw oog,
 waarom nog maar een kort woordje.

Mag het u gebeuren het hoofd gemoedigt op te
 steeken, wel leeft dan ook getroost! — *Altoos*
droefgeestig te zyn legt een blaam op het Christen-
 dom, als of dat enkel in *Chagryn* bestond, ja
 gy doet u zelve daar mede meer moeite
 aan [en Gode oneere]. Houd daarom *deezze*
eerste Vraag van den Catechismus altoos in den zin
 uwer gedagten „myn troost is, dat ik niet
 „myns, maar enz.” — Als gy *deezze*
Vraag regt kent, dan zyt gy by God en
 Christus *de geleerdste, de gelukkigste en de*
aangenaamste mensch. Daar toe moest gy *het eigen*
zelfs meer affterven, en u zelve geduurig op
 nieuws aan Christus weggeeven. Wy roepen
 u in dit opzicht toe „of weet gy niet, dat gy
 „uwes zelfs niet zyt” 1 Cor. 6: 19, 20. —
 Toont u alleszins gewillig en bereid, om ge-
 hoorzaam voor Hem te leeven, die zich voor
 u heeft *dood geleest, dood geboorzaamt*, [Phil. 2:
 8. Eph. 5: 2.], *o die liefde* moest u meer dringen
 tot *wederliefde!*

Staat intusfchen niet te veel op gevoelige
 genade, maar leert het geloovig te laten
 aankomen op Gods *bewaarende* genade, op zyn
Zoutverbond, dat vaster staat dan bergen en
 heuvelen. [Jef. 54: 10].

40 EERSTE LEERREEDEN OVER

3. Daar op kunt gy gerust *leven* en getroost *sterven*. Bewaart Hy u op *een bair*, gewisfelyk zal Hy dan *uwe ziele* bewaaren. Ja! dat gaat zeker, *gy draagt 'er uwe ziele, uw zalig leven als een buit uit*. Laat uw Zwaanenzang zyn, uit Ps. 48: 15 en 73: 24. „*Voorwaar deez God is onze God eeuwiglyk en altoos! Hy zal ons geleiden tot aan, tot in, tot over den dood. — Bezwykt myn vleesch en myn hart, zoo is God de rotssteen van myn hart, en myn deel in eeuwigheid*”. (x)

A M E N.

(x) In die *Latynsche Schets*, waar van myne *voorige aantekening* gewaagde, worden de geloovigen nog aangemaant 1. om *voorige bewyzen* van's Heeren gunst zich veel te herinneren. 2. Om op de *vertroosting*en der Schriften meer te letten, en die zich toe te *eigenen*. 3. Om toch de *vertroosting*en Gods niet te gering te *schatten* Job 15: 11. 4. Om zich te *wagten* voor *bedroeving* van den H. Geest Eph. 4: 30. -- Het slot is aldaar de *wensch* van PAULUS 2 Thesf. 2: 16, 17. „*Onze Heere J. C. zelve, en onze God en Vader, die ons heeft lief gehad, en gegeven heeft eene eeuwige vertroosting en goede hoope in genade, vertrooste uwe harten, en versterke u in alle goede woorden en werken*” Amen.